

The background of the slide features a silhouette of a wooden pier or walkway extending across the frame. Several people are silhouetted against a bright, golden-yellow sunset sky. On the left, a person is riding a bicycle. In the center, a group of three people is sitting on the pier. On the right, a person is walking. The overall mood is contemplative and serene.

Vejledningsfaglighed i bevægelse – indsigter fra et forskningsprojekt om vejledningspraksis i KU.

Bo Klindt Poulsen, ph.d. i karrierevejledning
VIA Center for Professionsstudier
23. oktober 2025

Forud for dette:

<https://www.lederliv.dk/artikel/vejledningens-f%C3%B8dsel>

Hvordan bliver uddannelsesvejledning i skolen synlig som styringspraksis i perioden 2001-2019, og hvilke implikationer har denne styringspraksis for vejledningens betingelser?

Dokumentanalyse.

Governmentalityanalytik (Dean, 2006) som metodisk udgangspunkt.

Jeg argumenterer for, at vejledningens styringsrationaler kan forstås gennem tre overlappende faser, hvorigennem vejledningen styres hen mod at udøve henholdsvis disciplinerende magt og pastoralmagt med henblik på at sikre vækst og beskæftigelse. Implikationerne for vejledningen og ledelse af vejledning bliver en dobbelt ansvarliggørelse: en ansvarliggørelse af vejledningen over for samfunds(økonomisk) policy og en ansvarliggørelse af de vejledte over for at tilegne sig hensigtsmæssig uddannelsesadfærd.

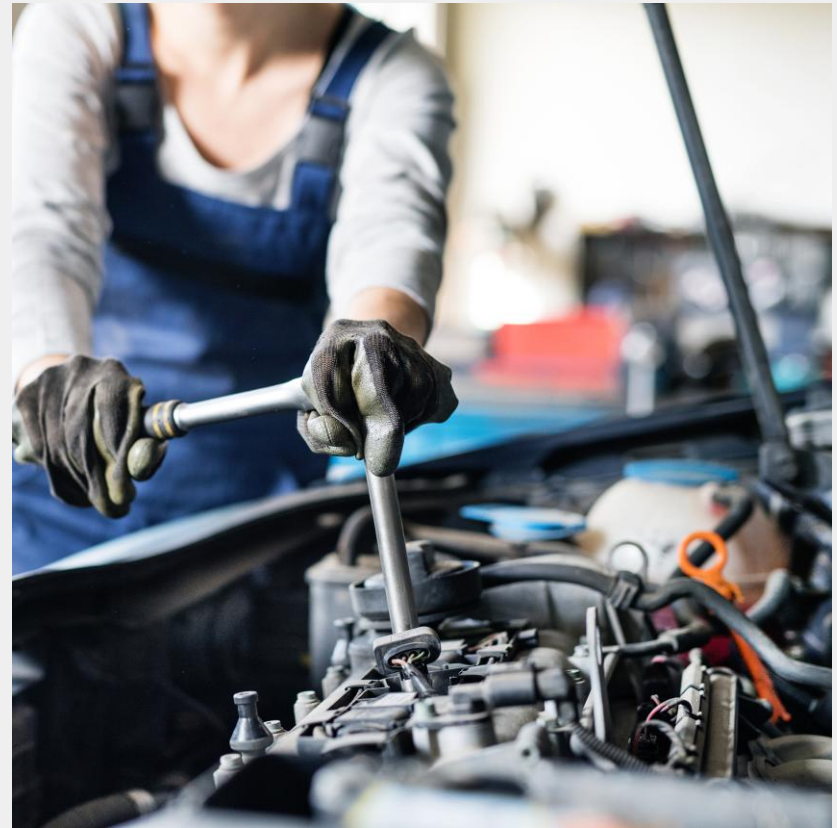

Indledende refleksion

Tal et par minutter med personen ved siden af dig:

Når I tænker på jeres eget arbejde – hvad betyder det for jer at være professionel som vejleder?

Ikke bare hvad I laver, men hvad det vil sige at udøve jeres fag på en professionel måde.

Uddannelsesvejledning mellem policy, profession og praksis. En praksisteoretisk analyse.

Centralt fokus for analysen: hvordan vejledernes faglighed udfolder sig i praksis – og hvordan den formes i spændet mellem politiske rammer, professionsforståelser og hverdagens nødvendigheder.

Min problemformulering: Hvordan udfolder vejledningspraksis sig i KUI, og hvilke former for faglighed og etik bliver synlige i det arbejde, vejledere udfører?

Praksisteori – grundlæggende antagelser

- **Praksis er den primære analyseenhed**
- Fokus er på de sociale og materielle rammer for arbejdet – ikke på individers holdninger eller intentioner.
- **Viden udøves i praksis**
- Viden er ikke noget, man har, men noget, der gøres i kontekst – gennem rutiner, redskaber og interaktioner.
- **Praksisser består af handlinger, udsagn og relationer**
- Disse former professionel handling gennem kropslige, sproglige og relationelle elementer.
- **Professionalitet og etik er situerede handlinger**
- De er ikke abstrakte idealer, men viser sig i det, fagprofessionelle gør under bestemte betingelser.
- **Modsætninger er medskabende**
- Praksis formes både af strukturelle krav og af improvisation, modstand og omveje.

(Schatzki, 2002)

Metodisk udgangspunkt og teoretisk ramme

- Bag analysen står 16 timelange interviews med vejledere i fire forskellige KUI'er.
- Interviews er gennemført med Nicolinis metode *Interview to the Double* – en tilgang, der ikke beder vejlederen om at reflektere, men om at instruere en kollega i at overtage deres praksis. Det giver adgang til praksissens indlejrede logikker.
- Teoretisk afsæt i praksisteori – især Schatzki (2002) og Nicolini (2009). Fokus på praksis som konstellationer af *doings, sayings* og *relatings*.
- Desuden trækker jeg på begreberne *workarounds* og *skyggearbejde* (Andersen, m.fl. 2020) – som jeg vender tilbage til.

Praksisudfoldelse i KUI

Vejledernes praksis er kompleks og situationsfølsom.

Deres *doings* handler om planlægning, opfølgning, vejledning, dokumentation, møder – og meget mere.

Deres *sayings* handler om ansvar, omsorg, dilemmaer.

Og deres *relatings* forbinder dem med unge, lærere, forældre og systemer.

Citat: "*Jeg starter med Uno Ung, tjekker mine påmindelser og begynder at ringe.*" – Sanne

Citat: "*Jeg er den, der kommer mest på lærerværelset. De ser mig som én af deres egne.*" – Jytte

Vejledernes faglighed i praksis

I interviewene tegner der sig et billede af en kompleks faglighed, der ikke alene handler om at kende regler og systemer – men om at kunne handle klogt i konkrete situationer.

1. Relationskompetence

En god vejleder kan opbygge og vedligeholde tillidsfulde relationer til både unge, forældre, lærere og samarbejdspartnere.

"De skal vide, jeg er der – og jeg kommer igen." – Iben
"Det virker først, når de tør sige det, de ikke plejer at sige." – Jesper

Vejledernes faglighed i praksis

2. Praktisk dømmekraft

Faglighed består i at kunne vurdere, hvornår en regel skal følges – og hvornår den skal bøjes. Det er ikke blind regelanvendelse, men situationsfornemmelse.

"Jeg ved godt, hvad jeg må – og jeg ved, hvad jeg skal." – Erik

"Systemet er ét, men praksis er noget andet." – Karen

3. Etisk forpligtelse

Vejlederne positionerer sig som moralske aktører. De føler ansvar for den unges muligheder – også når systemet ikke gør det.

"Jeg bliver nødt til at sige til dem: du er god nok – vi finder en vej."

– Lars

"Det må ikke være systemet, der spænder ben." – Bente

Vejledernes faglighed i praksis

4. Systemforståelse og strategisk handling

En god vejleder kender systemerne (Uno Ung, optagelse.dk, årshjul, lovgivning) og kan navigere i dem – og omkring dem, når det er nødvendigt.

"Det handler ikke om at følge reglerne slavisk – det handler om at kende dem godt nok til at hjælpe." – Malene

"Jeg bruger systemet til at finde smuthuller – ikke til at stoppe vejledning." – Iben

Vejledernes faglighed i praksis

5. Flexibilitet og tilpasningsevne

Vejlederne tilpasser sig konstant: Skiftende skoler og målgrupper, elever med vidt forskellige behov, samarbejdspartnere med forskellige kulturer

"Jeg skal kunne snakke lige godt med eliteidrætseleven og den med tre diagnoser." – Jytte

"Ingen dag er ens – det er det, der gør det godt, men også hårdt." – Camilla

6. Refleksivitet og læringsparathed

Faglighed vises også i evnen til at reflektere over egen praksis og være i kontinuerlig udvikling.

"Det bedste er, at jeg hele tiden skal lære noget nyt." – Jytte

"Man bliver aldrig færdig – og det skal man heller ikke." – Ejvind

Fire former for etik i praksis

Den faglige etik kommer til udtryk i praksis – ikke som regler, men som måder at være og gøre på.

Jeg ser fire former for etik:

- 1. Omsorgsetik:** *"Jeg skriver i hånden – vil ikke have en skærm mellem os." (Sanne)*
- 2. Etik for skøn og modstand:** *"Vi snyder lidt og erklærer dem ikke-parate, så vi kan hjælpe dem." (Iben)*
- 3. Fremtidsorienteret etik:** *"De skal vide, at der er en vej – og at de kan gå den." (Lars)*
- 4. Tavs/kropslig etik:** *"De siger bare 'hej' på gangen. Så ved jeg, de er klar." (Jesper).*

Etikken er relationel, situeret, og ofte tavs. Den udspilles i hverdagslige doings og sayings.

Kritiske spændinger i praksis

Men praksis står ikke alene. Den møder en styringsverden, hvor kategorier, dokumentation og progression er centrale. Her opstår en række spændinger:

- Tillidsetik vs. styringsetik
- Individuelt skøn vs. kategorisering
- Relationelt arbejde vs. målopfyldelse
- Social opgaveglidning vs. snæver uddannelsespolitik

Citat: "Jeg sidder med mor i krise og forsøger at rumme det hele – det står ikke nogen steder." – Bente

Skyggearbejde i vejledningspraksis

Jeg trækker på begreberne workarounds og skyggearbejde (Andersen, m.fl. 2020). Det dækker over det usynlige og uformelle arbejde, som ikke tæller – men som er nødvendigt.

Citat: "Jeg svarer på sms'er i weekenden – det er det eneste tidspunkt, nogle af dem tør række ud." – Erik

Citat: "Det, der gør forskellen, kan jeg ikke skrive i Uno Ung." – Sanne

Skyggearbejdet er relationelt og etisk vigtigt – men også belastende, fordi det ikke anerkendes organisatorisk. Og nogen gange må holdes hemmeligt.

Forskningsmetodiske refleksioner

Af ressourcemæssige grunde valgte jeg *Interview to the Double* frem for etnografisk feltarbejde. Det har givet adgang til vejledernes egen praksisbeskrivelse – men ikke direkte observation af praksissens kropslighed, rytme og tavse rutiner.

Man kan kritisk spørge: Hvordan påvirker det vores forståelse, når vi fortolker praksis gennem sprog og retrospektiv rekonstruktion? Hvad går tabt, og hvad bliver muligt?

Samtidig peger det på en større diskussion i professionsforskningen: Hvordan laver vi praksisnær forskning under vilkår, hvor tid og økonomi sjældent rækker til længerevarende observation? Hvordan kan vi udvikle metoder, der både er realistiske og praksisteoretisk følsomme?

Diskussion i et bredere professionsperspektiv

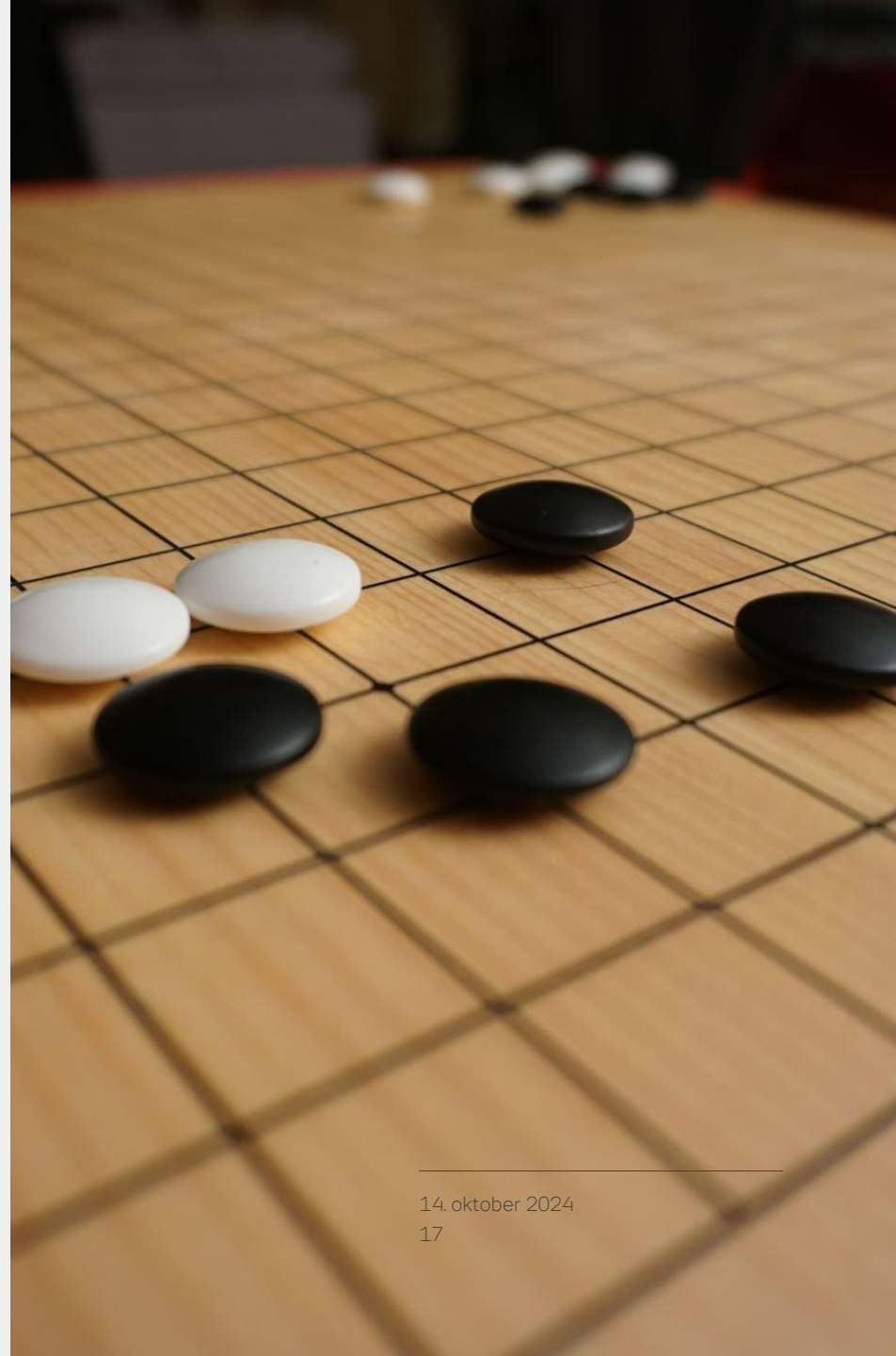
- Hvad sker der med en profession, hvor det vigtigste arbejde foregår i skyggen?
- Hvordan anerkender vi praksisformer, der ikke passer ind i systemets blik?
- Hvad betyder det for professionsudvikling, når faglighed og etik udspilles uden for det formelle opgavefelt?

Afsluttende refleksion

*Tal et par minutter med jeres
sidemand:*

Når I tænker på jeres egen
praksis på baggrund af dette
oplæg – hvad består
fagligheden egentlig i?

Og hvad er det, der bringer
den i spil?

Udvalgt litteratur

- Andersen, M. F., Ajslev, J., Tanggaard, L., & Svendsen, P. A. (2020). Skakmat – kan prisen for indflydelse blive for stor? Skyggearbejde og workarounds blandt ansatte i psykiatrien. Tidsskrift for Arbejdsliv, 22(3), 9–24.
<https://doi.org/10.7146/tfa.v22i3.122822>
- Buch, A. (2021). Arbejdslivsviden, teori og praksis. Tidsskrift for arbejdsliv, 23(1), 11–24.
<https://doi.org/10.7146/tfa.v23i1.127042>
- Nicolini, D. (2009). Articulating Practice through the Interview to the Double. Management Learning, 40(2), 195–212.
<https://doi.org/10.1177/1350507608101230>
- Poulsen, B.K. (2024). Vejledningens fødsel. En undersøgelse af uddannelsesvejledningen i skolen som styringspraksis.
<https://www.lederliv.dk/artikel/vejledningens-f%C3%B8dsel>
- Schatzki, T. R. (2002). The site of the social: A philosophical account of the constitution of social life and change. Penn State Press

Tak for jeres opmærksomhed!

Kontakt

bokp@via.dk

LinkedIn

<https://www.linkedin.com/in/boklindtpoulsen/>

Publikationer:

<https://www.ucviden.dk/da/persons/bo-klindt-poulsen>

